

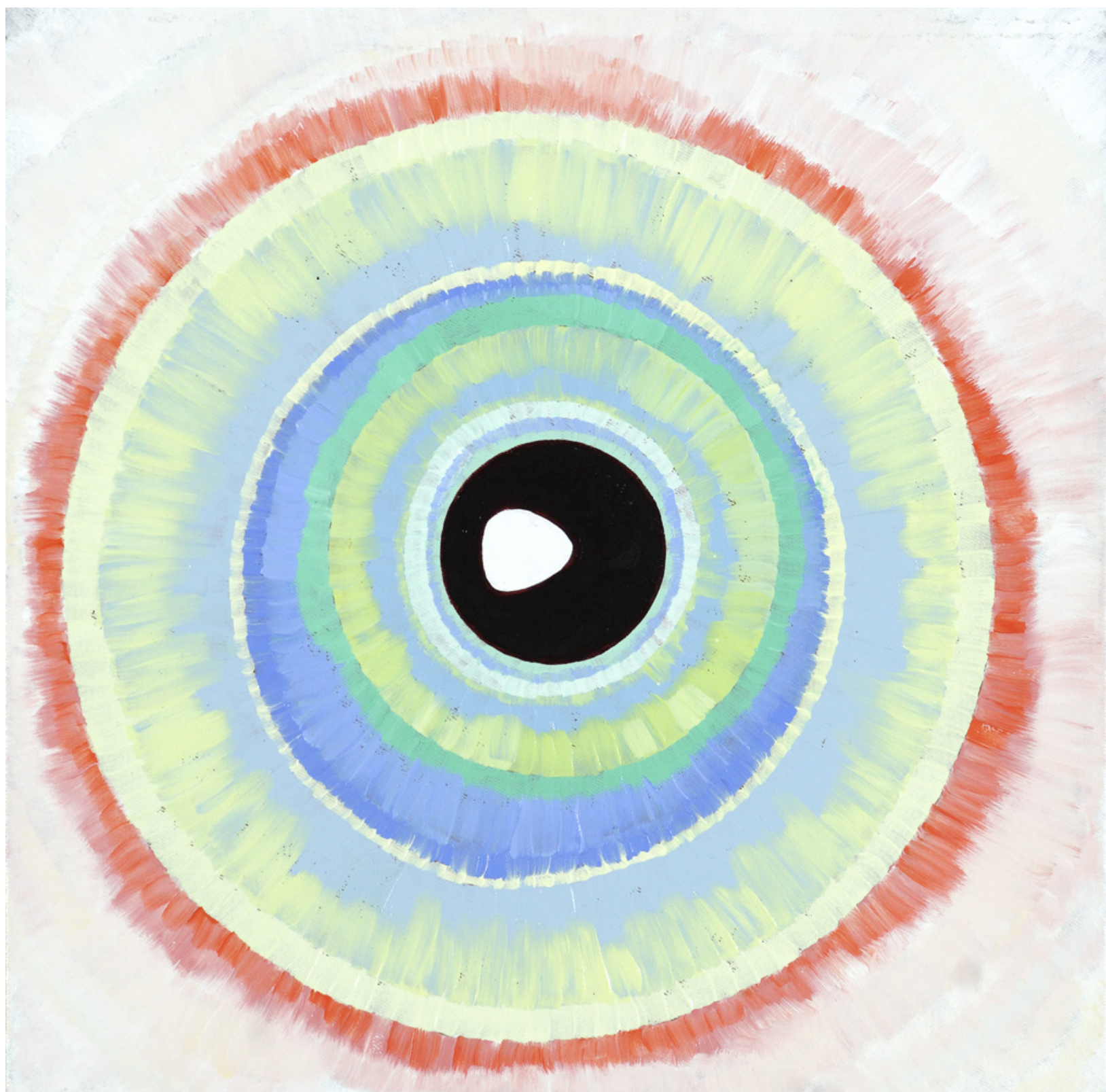
Dzikość serca

Portret i autoportret w Polsce po 1989 roku

3.03–6.05.18

ZACHĘTA

FUNDACJA SZTUKI
POLSKIEJ ING

Grzegorz Sztwiertnia, *Oko malarza*, 2005, olej, płótno, kol. Fundacji Sztuki Polskiej ING | Grzegorz Sztwiertnia, *The Painter's Eye*, 2005, oil on canvas, collection of The ING Polish Art Foundation

3.03–6.05.18

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa

Dzikość serca. Portret i autoportret w Polsce po 1989 roku

kuratorka: **Sylvia Serafinowicz**

współpraca: **Kamila Bondar** (Fundacja Sztuki Polskiej ING), **Maria Świerżewska** (Zachęta)

projekt ekspozycji: **Paulina Tyro-Niezgoda**

artyści: **Adam Adach, Janina Baranowska, Lisa Barnard, Agata Bogacka, Walerian Borowczyk, Tymek Borowski, Olaf Brzeski, Paweł Dziemian, Bożena Grzyb-Jarodzka, Grupa Twożywo, Lutz Hatzor, Marthe Hekimi, Josef Herman, Piotr Janas, Paweł Jarodzki, Ewa Juszkiewicz, Łukasz Korolkiewicz, Tomasz Kowalski, Janek Koza, Jan Lebenstein, Róża Litwa, Marcin Maciejowski, Przemysław Matecki, Paulina Ołowska, Lola Paprocka, Włodzimierz Pawlak, Karol Radziszewski, Joanna Rajkowska, Inken Reinert, Zbigniew Rogalski, Wilhelm Sasnal, Allan Sekula, Tim Smith, Alina Szapocznikow, Radek Szłaga, Grzegorz Sztwiertnia, Paweł Śliwiński, Franciszka Themerson, Alex Urban, Wojciech Zasadni, Jakub Julian Ziółkowski, Marek Żuławski**

kontakt dla mediów: **Olga Gawerska**, rzecznik@zacheta.art.pl, + 48 603 510 112

Punktem wyjścia dla wystawy *Dzikość serca* stała się kolekcja Fundacji Sztuki Polskiej ING — od lat gromadząca prace polskich artystek i artystów, które powstały po 1990 roku. Wystawa prezentuje autorski wybór kuratorki, która korzystając m.in. z wybranych z kolekcji dzieł opowiada o okresie politycznej i ekonomicznej transformacji w Polsce.

Jednym z ważniejszych czynników kształtujących społeczno-gospodarcze realia tego okresu była masowa emigracja z Polski. Ci, którzy jej doświadczyli, mieli możliwość skonfrontowania się ze stereotypem Polaka za granicą oraz zweryfikowania własnych wyobrażeń na temat Wschodu i Zachodu. Skupiając uwagę na malarstwie, wystawa zwraca się ku portretom i autoportretom, które odzwierciedlają polską rzeczywistość, również tę emigracyjną.

Wybór prac z jednej strony ukazuje atrybuty bogactwa, które od dziesięcioleci utożsamiane były z Zachodem: luksusowe samochody, zachodnie waluty czy czasopisma noszące tak wymowne tytuły jak „Businessman” czy „Sukces”. Z drugiej, pojawiają się przedstawienia abstrakcyjne, z których emanuje tytułowa dzikość serca — rodzaj nieopisywalnego doświadczenia powiązanego ze słowiańszczyzną.

Ekspozycja pozwala przyjrzeć się w jaki sposób doświadczenie migracji i otwartych granic wpłynęło na portret własny polskich artystek i artystów. Wystawa prezentuje polską falę emigracji w historycznym kontekście oraz jej odbiór w mediach zagranicznych i kulturze popularnej. *Dzikość serca* jest próbą odzwierciedlenia emocjonalnego obrazu polskiej rzeczywistości po '89 roku.

Zbigniew Rogalski, *Euro*, 2003, olej, płótno, kol. Fundacji Sztuki Polskiej ING

Fundacja Sztuki Polskiej ING

Fundacja Sztuki Polskiej ING założona została w 2000 roku w celu wspierania rozwoju polskiej sztuki, m.in. poprzez budowę kolekcji. Zgodnie z początkowymi założeniami do kolekcji tej trafiają wyłącznie prace żyjących polskich artystek i artystów, stworzone po roku 1990. Przez 18 lat jej istnienia powstał unikatowy zbiór, w którym obok dzieł dziś już klasyków znajdują się realizacje młodszych artystów — należących do pokoleń lat siedemdziesiątych, osiemdziesiątych, a nawet urodzonych w następnej dekadzie.

Nie budujemy naszej kolekcji wedle odgórnie narzuconego kryterium tematycznego czy problemowego. Zbiór początkowo składał się wyłącznie z malarstwa — z czasem został uzupełniony o inne media, takie jak fotografia, prace wideo, rzeźby czy instalacje. Wszystko to sprawia, że kolekcja jest przekrojem wypowiedzi artystycznych kolejnych pokoleń polskich twórczyń i twórców.

Aby dokładniej przyjrzeć się wątkom, które są obecne w naszych zbiorach, zaprosiłam do współpracy Sylwię Serafinowicz. W ten sposób powstała wystawa zbudowana wokół wybranych przez nią zagadnień. Na kształt ekspozycji decydujący wpływ miała osobista perspektywa kuratorki — emigrantki, Polki mieszkającej w Londynie. Dystans geograficzny pozwala jej spojrzeć na zmiany zachodzące w ostatnich dekadach w polskim społeczeństwie (również na polskiej scenie artystycznej) z nieco innej perspektywy. Zestaw prac z kolekcji został poszerzony o inne, wybrane przez kuratorkę dzieła, które budują narrację wystawy. Ekspozycja układa się w opowieść o tym, jak zmieniające się realia znalazły odbicie w twórczości polskich artystek i artystów od lat dziewięćdziesiątych do dziś. ●●●

Kamila Bondar
Prezesa Fundacji Sztuki Polskiej ING

Josef Herman, *Refugees*, 1941, gwasz, papier, kol. Ben Uri, Londyn

Paweł Jarodzki, *Go!*, 2008, akryl, płótno, kolekcja Fundacji Sztuki Polskiej ING

na sąsiedniej stronie:
Alex Urban, *Facehole*, 2017, akryl, płótno, dzięki uprzejmości artystki i galerii Leto

Marthe Hekimi, *La Grand peur du monde*, 1940–1944, olej, płótno, kol. Ben Uri, Londyn

Dzikość serca

Sylvia Serafinowicz

Fundamentem wystawy *Dzikość serca. Portret i autoportret w Polsce po 1989 roku* jest Kolekcja Fundacji Sztuki Polskiej ING. Gromadzi ona prace żyjących polskich artystów powstałe po 1990 roku. Ta ściśle określona rama czasowa i geograficzna determinuje zawartość zbioru, który skupił się na polskiej scenie w okresie transformacji. Uwagę w tej kolekcji przykuwają malarские portrety i autoportrety, które przywołały w sposób dosłowny atrybuty nowo nabytego dostatku — jak zachodnie samochody, banknoty euro, magazyny o tytułach „Businessman” i „Sukces”. A także te wymykające się figuracji, z których emanowała tytułowa dzikość serca. Prace te sprowokowały dwa pytania: w jaki sposób doświadczenia ostatnich dekad — a konkretnie emigracja — wpłynęły na postrzeganie siebie oraz jak na to zagadnienie odpowiedziało malarstwo. Malarstwo, zdaniem Gilles’a Deleuze’a, jest w stanie przedstawić emocje oraz materialność ludzkiego ciała lepiej niż każde inne medium. W książce *Francis Bacon. Logique de la Sensation* (1981) filozof argumentuje, że obraz może trafić bezpośrednio do serca widza oraz dostarczyć haptycznego doświadczenia, które zaangażuje członki i narządy, a tym samym sprowokuje bezpośredni, głębszy kontakt pomiędzy ciałem namalowanym i tym patrzącym na obraz. Autor opisuje, w jaki sposób malarstwo Francis’a Bacona przekazuje nam skrajny stan emocjonalny — histerię. Prace prezentowane na wystawie przedstawiają natomiast dużo trudniejszy do jednoznacznego nazwania pejzaż emocjonalny czasów transformacji, którego integralnym elementem jest niesubordynacja i dzikość.

Nomadowie

Jednym z kluczowych bodźców kształtujących naszą rzeczywistość społeczną i wizualną była masowa, ponad dwumilionowa emigracja z kraju oraz odbiór, z jakim się spotkała. Prasa francuska, brytyjska, amerykańska przywołała bogaty repertuar wyobrażeń i teorii na nasz temat, mających swoje źródło nie tylko we współczesnych legendach miejskich i bieżących wydarzeniach politycznych, ale także w historycznie uwarunkowanych wizerunkach Polaka jako katolika, żołnierza, robotnika, Wschodnioeuropejczyka. Stąd odniesienia na wystawie do przeszłości sprzed 1989 roku. Wiedza i plotka na nasz temat odnalazły swoje odzwierciedlenie w sztukach wizualnych, między innymi w prezentowanej na wystawie współczesnej fotografii. Punkt widzenia skupiony na wątkach religijno-militarnych oddaje seria zdjęć brytyjskiego fotografa Tima Smitha dedykowana polskiej społeczności w Wielkiej Brytanii. Przedstawia ona między innymi członków Air Bridge Association, którzy upamiętniają śmierć polskich pilotów walczących wraz z Royal Air Force podczas II wojny światowej. Inna fotografia, zatytułowana *Polish Bible* (*Biblia polska*) przedstawia biblię i zdjęcie jej właścicielki — „jedynę własności”, które ta kobieta przywozła ze sobą do Wielkiej Brytanii po ucieczce z Niemiec, gdzie w czasie II wojny światowej pracowała przymusowo. Kolejną bohaterką przypomnianą przez wystawę jest Krystyna Skarbek, znana również jako Christine Granville, agentka brytyjskich służb Special Operations Executive (SOE) powołanych podczas II wojny światowej. Odcisnęła ona swoje piętno na kulturze popularnej. Jak głosi plotka powtarzana przez prasę, Skarbek zainspirowała postaci Tatiany Romanovej w książce Iana Fleminga *From Russia with Love* (1957) oraz Vesper Lynd w *Casino Royale* (1953).

Artyści, którzy emigrowali w ciągu ostatniego wieku z powodów politycznych i twórczych, prezentowani są na wystawie jako prekursorzy współczesnego portretu transformacyjnego. Na przecięciu dwóch rzeczywistości, politycznej i artystycznej, powstały przejmujące obrazy Josefa Hermana *Refugees* (1941) oraz Marthe Hekimi

La Grande peur du monde (1940–1944), które przekazują nam, współczesnym odbiorcom, emocje towarzyszące przymusowym przesiedleniom w wyniku trwającej wojny. Bohaterką innego rodzaju podróży, wynikającej z ciekawości intelektualnej i pasji dla sztuki, była Pola Negri, gwiazda kina niemego polskiego pochodzenia, której kariera rozkwitła w Niemczech i w Stanach Zjednoczonych. Jej tropem podążyli inni polscy artyści, między innymi Walerian Borowczyk. Jego krótkometrażowy film *Astronauta* (1959), pierwszy nakręcony po emigracji artysty do Francji (nagrodzony na festiwalach filmowych w Wenecji, Oberhausen i Bergamo), poświęcony jest wynalazcy (granemu przez Michela Boscheta), który konstruuje statek, na jego pokładzie przemierza najpierw miasta, a później wzbija się w przestrzeń międzyplanetarną. Produkcja tytułem i pomysłem zdaje się luźno nawiązywać do książki Stanisława Lema z 1951 roku, w której statek Kosmokrator wyrusza na Wenus na spotkanie obcej cywilizacji.

Ciekawość i chęć zdobycia nowego doświadczenia cechuje także najmłodsze pokolenie kreatywnej imigracji. Zdjęcia Pawła Dziemiana ukazują inne pokolenie i inny wizerunek imigrantów w Wielkiej Brytanii niż te autorstwa Smitha. Seria *Blew* (2011) prezentuje kobietę trzymającą w rękach bukiet pięknych lilii, ubraną w sportową kurtkę w neonowym błękitcie i wzorzystą bluzkę, z delikatnym złotym krzyżykiem na szyi. Do tej samej serii należy fotografia siedzącego na trawie młodego chłopaka, z dłuższymi włosami zaczesanymi za ucho, ubranego w zestaw moro. Religijne i militarne symbole zyskują w tym zestawieniu nowe życie, bardziej neutralny i osobisty charakter, noszone i udokumentowane przez fotografa bez specjalnej okazji. Tradycyjne motywy są tu przełamane przez inne elementy ubioru i wyglądu, nienależące do tego porządku religijnego i militarnego, jak długie włosy chłopaka. Niesubordynacja pobłyskuje w oczach portretowanych.

Udomawianie sukcesu

Witold Gombrowicz, opisując swoje emigracyjne doświadczenie w *Dzienniku 1953–1969*, zwraca uwagę zarówno na kompleksy, które rodzi konfrontacja z „Zachodem”, jak i naszą własną umiejętność krytycznej oceny zastanej rzeczywistości. W drugiej sali wystawy zgromadzono przedstawione z perspektywy współczesnych artystów, wspomniane na wstępie atrybuty dostatku czy sukcesu, często tradycyjnie kojarzone z Zachodem, a także obrazy pracy czy postępu technologicznego. Nie brakuje w tych pracach przewrotności i dystansu do skoku z socjalizmu w kapitalizm. W przypadku pracy Wilhelma Sasnała *Bez tytułu (Śłoiki)* (1999) nic oprócz daty powstania tego oszczędnego w środkach, białą-czarnego obrazu nie zdradza, czy namalowana została scena sprzed 1989 roku, czy po nim. Trudno jest także jednoznacznie ustalić, czy jest to scena rozgrywająca się w Polsce czy za granicą.

Praca przedstawia po prostu dwie kobiety w ochronnych białych ubraniach pracujące przy taśmie bądź dużym stole, ze słóikami na pierwszym planie. Wrażenie globalnej unifikacji, braku osadzenia w konkretnym czasie i przestrzeni wywołuje także obraz grupy *Twożywo* zatytułowany hasłem *Baw się i pracuj* (2004), który z jednej strony nawiązuje do grafiki użytkowej i prostych, chwytliwych haseł czasu socjalizmu, z drugiej — w równym stopniu odpowiada współczesnym dyktatom konsumpcjonizmu. Podobne motto pojawia się w piosence amerykańskiego rapera Wiz Khalifa *Work Hard, Play Hard* z 2012 roku, w której artysta śpiewa „I got so much money, I should start a bank” [Mam tyle pieniędzy, że powinienem otworzyć bank] i wylicza, na co je wydaje. Teledysk nakręcony w fabryce na obrzeżach miasta oraz w lokalnym pubie ilustruje w bardzo dosłowny sposób przepływ gotówki. Pieniądz jest też tematem obrazu Zbigniewa Rogalskiego zatytułowanego *Euro* (2003). Para kłęcząca na dywanie, wyglądem przypominająca artystę i jego partnerkę, oddaje się ręcznej produkcji banknotów euro — on wycina z arkusza papieru precyzyjnie wymierzone prostokąty, ona maluje. Obraz odzwierciedla zarówno obecne w naszej kulturze popularnej skojarzenie zachodnioeuropejskich produktów i pieniędzy z bogactwem, jak i „słowiańską” fantazję i zaradność,

Paweł Dziemian, *Blew*, 2011, fotografia, dzięki uprzejmości artysty

która tu przejawia się w domorosłej produkcji pieniędzy. Prace pokazywane w tej części wystawy osadzone są głównie w przestrzeni miejskiej podporządkowanej prawom popytu i podaży. Ucieczkę od tej rzeczywistości, oprócz poczucia humoru, zdaje się oferować las.

W las

W trzeciej sali zebrano portrety malowane w przestrzeni bardziej abstrakcyjnej, często na łonie natury, w lesie, na zielonej, pulsującej, wilgotnej łące bądź na tle kwiatów. Na takim terytorium osadzona jest grupa buntowników określona przez Radka Szlagę jako *Survivors* i uchwycona w obrazie z 2010 roku. Na koszulce jednej z postaci można odczytać hasło „Anarcho-Primitivism”. Ten ruch polityczny i społeczny krytykuje postępujące uprzemysłowienie i instytucjonalizację ludzkiego życia, a więc zjawiska w dużej mierze ilustrowane przez obrazy zgromadzone w drugiej sali wystawy. Współczesna cywilizacja jest postrzegana jako źródło alienacji społecznej oraz odejścia od natury i naturalnych potrzeb człowieka.

Las może być zatem miejscem politycznej i systemowej dywersji, a także osobistej rewolucji. W leśnym otoczeniu wiele swoich prac osadziła wrocławska artystka Alex Urban. To w nim objawia się kobiecość, seksualność, siła. Kobięcy podmiot konfrontuje się tu często z męskim pożądaniem i określa swoje stanowisko wobec niego. Portrety Urban pozwalają spojrzeć na przedstawione kobiety jak na świadome swojego ciała i czerpiące siłę z otaczającej je natury kobiety-boginki. Oprócz seksualnej pewności siebie portrety te przywodzą na myśl takie prace, jak *Babie lato* Józefa Chełmońskiego z 1875 roku — obraz inspirowany podróżą artysty na Ukrainę. W obrazach Urban podobnie jak u Chełmońskiego daje się zauważyć dystans podmiotu od aktualnego ustroju politycznego i ekonomicznego i zaangażowanie w porządek alternatywny, związany z rytmem natury i duchowością, która zdaje się mieć wiele wspólnego z obecną w nas, opisaną przez Marią Janion „niesamowitą słowiańszczyzną”.

Jakub Julian Ziółkowski, *Bez tytułu (Leżąca postać)*, 2008, olej, płótno, Fundacja Sztuki Polskiej ING

Autorka w swojej sławnej książce z 2006 roku (*Niesamowita słowiańszczyzna*) opisuje kryzys tożsamościowy i „wieczną szarpaninę” mające swoje źródło w tym, że jako kraj znajdujemy się na przecięciu dwóch porządków: wchodniego i zachodniego. To, że znajdujemy się na wschód od Zachodu i na zachód od Wschodu, zdaniem autorki prowadzi do totalnej niemożności (Janion parafrazuje tu słowa Sławomira Mrożka). Ten stan rzeczy nasiliła „transformacja” i „modernizacja”, która zaowocowała globalizacją kultury, izolacją od narracji lokalnych. Tradycję lokalną Janion upatruje w słowiańskości, czerpiącej z pogańskiej mitologii i religii Słowian, niegdyś kulturowanej w lasach i podporządkowanej rytmowi natury, w opozycji do zinstytucjonalizowanego porządku łacińskiego Europy Zachodniej. Ponieważ dotarcie do źródeł, które opisywałyby dokładnie słowiańskie obrządk i wierzenia, jest niemożliwy, pozostaje nam pamięć ciała, intuicja podpowiadająca, że nasza niesubordynacja, dzikość serca i związek z naturą w pozytywny sposób wyróżniają nas na tle zglobalizowanej Europy.

Wróćmy w tym miejscu do tezy Deleuze’a. Filozof twierdzi, że malarstwo pełni funkcję transformacyjną. Potrafi ono wyswobodzić ciało z istniejących instytucjonalnych i społecznych więzów na poziomie obrazu oraz skłonić odbiorców do wyzwolenia samych siebie z narzuconych ról i nawiązania innego rodzaju relacji dyktowanych przez intuicję i instynkt. Największe nadzieje Deleuze pokłada w przedstawieniach, które wykraczają poza figurację. Jedną z takich prac na wystawie jest obraz Jakuba Juliana Ziółkowskiego *Bez tytułu (Figura leżąca)* (2008). Ciało przedstawionej postaci, na wpół realne, na wpół fantastyczne, jest uchwycone z pomocą mocnego konturu, który wyraźnie zarysowuje niektóre z cech (palce), inne wyolbrzymia (nos). Kontur — czarna linia z białymi kropkami — dzieli także ciało na podzespoły wzajemnie się przenikające, a wyglądem przypominające strukturę kamienia, na którym ta bezimienna postać leży. Być może jest to opisane przez Deleuze’a i Félixę Guattariego w książkach poświęconych kapitalizmowi i schizofrenii „ciało bez organów” — to, które może być zaczynem rewolucji.

Transformacyjny pejzaż przedstawiony na wystawie jest nasycony Zachodem i Wschodem, luksusem, miastem i lasem. Nasza nomadyczna natura pozwala nam swobodnie przemieszczać się między tymi rzeczywistościami i czerpać z nich to, co potrzebne, atrakcyjne, intelektualnie stymulujące. Napięcia, trudy i radości wynikające z tej podróży odmalowane są na powierzchni zebranych obrazów. Jeśli wierzyć Deleuze’owi, mają one moc zmienić nas, odciąć od tkanki miejskiej otaczającej Zachętę i związanych z nią zobowiązań, wyzwolić w pierwszej kolejności oko, później mózg, serce i rękę. W stronę dzikości. ●●●

marzec, kwiecień 2018

Kalendarz wydarzeń

- wstęp wolny
- wstęp w cenie biletu
- wstęp płatny
- ⊕ obowiązują zapisy

 pętla indukcyjna
 dostępne dla niesłyszących
AD) audiodeskrypcja

Dzikość serca. Portret i auto-portret w Polsce po 1989 roku

2 marca (piątek), godz. 19 ○
Wernisaż

4 marca (niedziela), godz. 15 ●
Oprowadzanie kuratorskie Sylwii Serafinowicz

15 marca (czwartek), godz. 17 ○
Spotkanie z cyklu *Zachęta miga*
→ prowadzenie w Polskim Języku Migowym: Daniel Kotowski
→ spotkanie tłumaczone na język polski

7 kwietnia (sobota), godz. 17 ⊕ ○
Warsztaty dla dorosłych z cyklu *Instrukcja obsługi wystawy*
→ zapisy: formularz zgłoszeniowy na stronie zacheta.art.pl

11 kwietnia (środa), godz. 17 ⊕ ○ **AD**)
Spotkanie z cyklu *Sztuka dostępna. Spotkania ze sztuką współczesną dla osób niewidomych*
→ zapisy: a.zdzieborska@zacheta.art.pl, tel. 22 556 96 42 lub formularz zgłoszeniowy na stronie zacheta.art.pl

20 kwietnia (piątek), godz. 12.15 ⊕ ○
Spotkanie z cyklu *Patrzeć/Zobaczyć. Sztuka współczesna i seniorzy*
→ prowadzenie: Barbara Dąbrowska i Maria Kosińska
→ zapisy: formularz zgłoszeniowy na stronie zacheta.art.pl lub informacja@zacheta.art.pl

OPROWADZANIA

Piątek o piątej ●
Specjalne piątkowe oprowadzanie po aktualnych wystawach. Poruszamy różne tematy i różne problemy. Co tydzień edukatorzy proponują inną ścieżkę zwiedzania i nowe zagadnienia.
→ piątki, godz. 17, zbiórka w holu głównym

Niedzielne oprowadzania ●
Jeśli wybieracie się do nas w niedzielę, zapraszamy na oprowadzanie po aktualnych wystawach. Nasi przewodnicy wskażą najważniejsze wątki, przytoczą szerszy kontekst prezentowanych dzieł oraz odpowiedzą na wasze pytania. To doskonała okazja, aby jeszcze lepiej zapoznać się z naszymi wystawami. Dodatkowo, w pierwszą niedzielę po otwarciu wystawy, zapraszamy na oprowadzanie kuratorskie.
→ niedziele, godz. 12.15
→ zbiórka w holu głównym

Oprowadzanie w języku polskim, angielskim, niemieckim lub francuskim ●
→ koszt: 150 zł; grupa: maksymalnie 30 osób
→ zapisy: formularz zgłoszeniowy na stronie zacheta.art.pl lub informacja@zacheta.art.pl

WARSZTATY

Przez cały czas trwania wystaw prowadzimy warsztaty, których celem jest zapoznanie z wystawą, zachęcenie do zadawania pytań i zmotywowanie do twórczego działania i myślenia.

Warsztaty dla szkół i przedszkoli ●
→ zajęcia odbywają się od wtorku do piątku od godz. 12
→ koszt: 150 zł od grupy do 25 osób (przedszkole i szkoła podstawowa), do 30 osób (gimnazjum i liceum)
→ czas trwania: ok. 90 min
→ zapisy: formularz zgłoszeniowy na stronie zacheta.art.pl lub informacja@zacheta.art.pl

Warsztaty rodzinne ⊕ ●
Warsztaty na wystawach przeznaczone dla rodzin z dziećmi w wieku 4–10 lat. Po obejrzeniu wystawy dzieci i rodzice razem wykonują pracę plastyczną, którą można wziąć do domu. Zajęcia odbywają się w każdą niedzielę w dwóch grupach wiekowych.
godz. 12.30 (dzieci w wieku 4–6 lat)
godz. 15 (dzieci w wieku 7–10)
→ koszt: 18 zł (bilet rodzinny)
→ zapisy: formularz zgłoszeniowy na stronie zacheta.art.pl lub informacja@zacheta.art.pl

Warsztaty rodzinne z cyklu *Co robi artysta?* ⊕ ●
Warsztaty skierowane do rodzin z dziećmi z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. W małych grupach zwiedzamy aktualne wystawy i sami tworzymy swoje prace. Warsztaty prowadzone są przez edukatorów przeszkolonych przez terapeutów Fundacji SYNAPSIS i świadomych potrzeb osób z autyzmem. Odbywają się raz w miesiącu, w soboty, w dwóch grupach wiekowych.
→ koszt: 18 zł (bilet rodzinny)
→ zapisy: formularz zgłoszeniowy na stronie zacheta.art.pl lub a.zdzieborska@zacheta.art.pl

terminy: 3 marca, 14 kwietnia, 12 maja

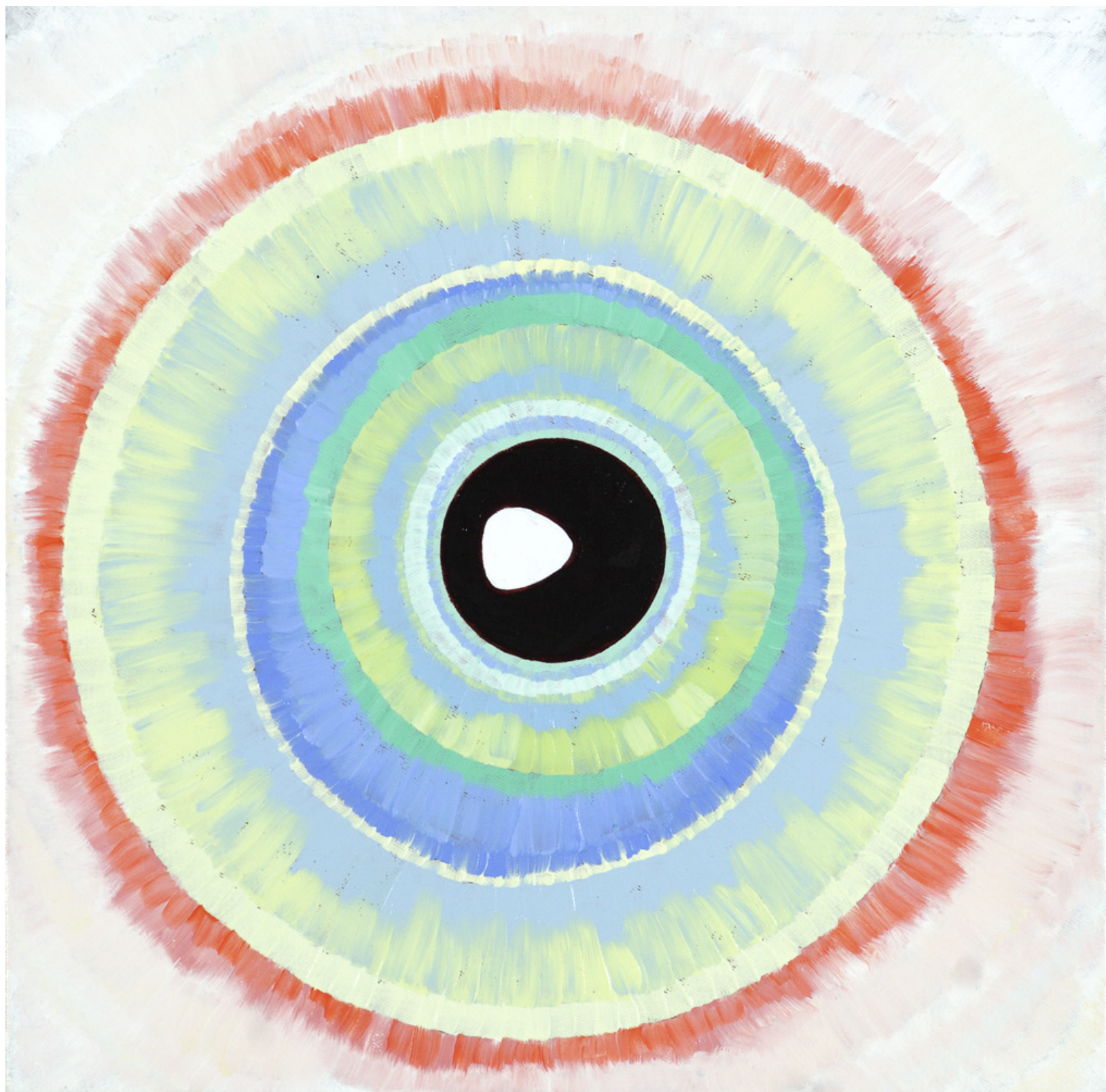
Wild at Heart

Portrait and Self-portrait in Poland after 1989

3.03–6.05.18

ZACHĘTA

THE ING POLISH
ART FOUNDATION

Grzegorz Sztwiernia, *The Painter's Eye*, 2005, oil on canvas, collection of The ING Polish Art Foundation

3.03–6.05.18

Zachęta — National Gallery of Art, Warsaw

Wild at Heart. Portrait and Self-portrait in Poland after 1989

curator: Sylwia Serafinowicz

collaboration: Kamila Bondar (The ING Polish Art Foundation), Maria Świerżewska (Zachęta — National Gallery of Art)

exhibition design: Paulina Tyro-Niezgoda

artists: Adam Adach, Janina Baranowska, Lisa Barnard, Agata Bogacka, Walerian Borowczyk, Tymek Borowski, Olaf Brzeski, Paweł Dziemian, Bożena Grzyb-Jarodzka, Grupa Twożywo, Lutz Hatzor, Marthe Hekimi, Josef Herman, Piotr Janas, Paweł Jarodzki, Ewa Juszkiewicz, Łukasz Korolkiewicz, Tomasz Kowalski, Janek Koza, Jan Lebenstein, Róża Litwa, Marcin Maciejowski, Przemysław Matecki, Paulina Ołowska, Lola Paprocka, Włodzimierz Pawlak, Karol Radziszewski, Joanna Rajkowska, Inken Reinert, Zbigniew Rogalski, Wilhelm Sasnal, Allan Sekula, Tim Smith, Alina Szapocznikow, Radek Szlaga, Grzegorz Sztwiertnia, Paweł Śliwiński, Franciszka Themerson, Alex Urban, Wojciech Zasadni, Jakub Julian Ziółkowski, Marek Żuławski

press contact: Olga Gawerska, press@zacheta.art.pl, + 48 603 510 112

The backbone of the *Wild at Heart* exhibition is the collection of the ING Polish Art Foundation which gathers the works by Polish living artists created post 1990. The precision of the spatial and temporal framework of this collection determines its content which focuses on the Polish scene during the social and economic transformation (following the fall of communism in 1989). One of the most important factors shaping the social and economic reality of this period was a mass emigration from Poland, mostly to the European Countries. For those who travelled, it created an opportunity to confront the stereotypes about Polish cultivated abroad and verify their own ideas about the East and the West.

Therefore, the exhibition brings attention to the portraits and self-portraits in which this experience is reflected, focusing on paintings. On one hand, it showcases those that feature the attributes of wealth, for decades associated with the Western order: luxury cars, euro banknotes, and magazines bearing such titles as *Businessman* and *Success*; on the other hand, those which escape figuration and project the wilderness of heart mentioned in the title of this show. The latter seem to be echoing an elusive, yet inherently Slavic experience.

Consequently, the exhibition allows us to investigate how the experience of open borders and emigration influenced the ways in which Polish artists perceive themselves. It presents the latest wave of emigration against the backdrop of Polish nomadic past and its current reception by the press and the popular culture. Furthermore, it focuses on the ability of painting to convey the emotional landscape of the times of transformation.

Zbigniew Rogalski, *Euro*, 2003, oil on canvas, collection of The ING Polish Art Foundation

The ING Polish Art Foundation

The ING Polish Art Foundation was established in 2000 to support the development of Polish art, among other things by building a collection. According to the initial assumptions, only works by living Polish artists, created after 1990, are added to the collection. Over the 18 years of its existence, a unique collection was created, in which, in addition to works by today's classic artists, there are also works by younger artists — those from the generation of the 1970s, 1980s, and even those born in the next decade.

We do not build our collection according to thematic or problem criteria imposed from above. The collection initially consisted of only paintings — over time, it was supplemented with other media, such as photography, video works, sculptures and installations. All this makes the collection a cross-section of artistic statements by successive generations of Polish artists.

In order to more closely examine the themes present in our collection, I invited Sylwia Serafinowicz to work with us. This gave rise to an exhibition build around the issues she selected. The personal perspective of the curator — an emigrant, a Polish woman living in London — influenced the shape of the exposition. Geographical distance allows her to look at the changes taking place in recent decades in Polish society (also on the Polish artistic scene) from a slightly different perspective. The selection of works from the collection was extended to include other works of art selected by the curator, which form the narrative of the exhibition. The whole is arranged into a story about how the changing realities have been reflected in the work of Polish artists, from the 1990s to present day. ●●●

Kamila Bondar
President, The ING Polish Art Foundation

Josef Herman, *Refugees*, 1941, gwasz, papier, kol. Ben Uri, Londyn

Paweł Jarodzki, *Go!*, 2008, acrylic on canvas, collection of The ING Polish Art Foundation

opposite:
Alex Urban, *Facehole*, 2017, acrylic on canvas, courtesy of the artist and Leto Gallery, Warsaw

Marthe Hekimi, *La Grand peur du monde*, 1940–1944, oil on canvas, Ben Uri Gallery & Museum, London

Wild at Heart

Sylvia Serafinowicz

The backbone of the *Wild at Heart. Portrait and Self-Portrait in Poland after 1989* exhibition is the collection of The ING Polish Art Foundation, which gathers the works by living Polish artists, created post-1990. The precision of the spatial and temporal framework of this collection determines its content, which focuses on the Polish scene during the social and economic transformation (following the fall of communism in 1989). The exhibition brings attention to the portraits and self-portraits executed in the medium of painting. It focuses on those which, in a very literal way, embraced the attributes of wealth, such as Western cars, euro banknotes, magazines bearing such titles as *Businessman* and *Success*, as well as on those which escape figuration and project the eponymous wildness of the heart. These works gave rise to two questions: in what way the experiences of the recent decades — specifically emigration — influenced the perception of the self, and how the painting genre answered this issue.

Painting, in the opinion of Gilles Deleuze, is capable of presenting emotions and the materiality of the human body better than any other medium. In his book, *Francis Bacon. The Logic of Sensation* (2003), the philosopher argues that a painting can reach a viewer's heart directly and provide a haptic experience that involves members and organs, thus provoking a direct, deeper contact between the painted body and the one looking at the work. The author describes how Francis Bacon's oeuvre convey to us an extreme emotional state — hysteria. The works presented at the exhibition depict an emotional landscape that is much more difficult to describe — that of the time of the

transformation — an integral element of which is insubordination and the abovementioned wildness.

Nomads

One of the key stimuli shaping our social and visual reality over the last few decades was the mass emigration of more than two million people from Poland and the reception it met. French, British and American newspapers drew on a rich repertoire of ideas and theories about us, inspired not only by contemporary urban legends and current political events but also rooted in the historically conditioned images of the Pole as a Catholic, soldier, worker and an East European. Hence references in the exhibition to the pre-1989 past. Besides the press, the knowledge and gossip about us also found their reflection in the visual arts, including the contemporary photography presented in the exhibition. The point of view focused on religious and military motifs is reflected in the series of photographs by British photographer Tim Smith, dedicated to the Polish community in the United Kingdom. It presents, among others, members of the Air Bridge Association, commemorating the deaths of Polish pilots who fought along with the Royal Air Force in World War II. Another photograph, titled *Polish Bible*, presents a Bible and a photograph of its owner — 'the only belongings' the woman brought with her to the United Kingdom after fleeing Germany, where she had been a forced labourer during World War II. Another protagonist recalled by the exhibition is Krystyna Skarbek, also known as Christine Granville, agent of British Special Operations Executive (SOE) services, established during World War II. She has left her mark on popular culture. According to rumours perpetuated by the press, Skarbek was an inspiration for Tatiana Romanova in Ian Fleming's *From Russia with Love* (1957) and Vesper Lynd in *Casino Royale* (1953).

Artists who emigrated in the last century for political and creative reasons are presented in the exhibitions as precursors of the contemporary transformational portrait. The moving paintings by Josef Herman, *Refugees* (1941) and Marthe Hekimi *La Grande*

peur du monde (1940–1944) conveyed the emotions accompanying forced resettlements resulting from the ongoing war to the contemporary audience, while Pola Negri, a silent film star of Polish origin, whose career flourished in Germany and the United States, became the protagonist of a journey resulting from intellectual curiosity and passion for art. She was followed by other Polish artists, including Walerian Borowczyk. His short film *The Astronauts* (1959), the first film made after the artist's emigration to France (awarded at film festivals in Venice, Oberhausen and Bergamo), depicted an inventor (played by Michel Boschet), who constructs a ship, which he boards to travel through cities and into interplanetary space. The production's title and concept appear to loosely refer to a 1951 book by Stanisław Lem, in which the ship *Kosmokrator* sets off for Venus to meet an alien civilisation.

The curiosity and the willingness to gain new experiences also characterises the youngest generation of creative immigrants. It is portrayed by Paweł Dziemian whose photographs show a different image than those made by Smith. One photograph in *The Blew* (2011) series presents a woman holding a bouquet of beautiful lilies, dressed in a neon-blue tracksuit jacket and a brightly-patterned top, wearing a delicate gold cross necklace. Another photo in the series shows a young man wearing camouflage-patterned clothing, sitting on the grass, his long hair tucked behind his ears. Religious and military symbols gain a new life in this juxtaposition, they become more neutral and personal. They are casually integrated into the outfits of the models and documented by the photographer without a special occasion. Traditional motifs are subverted here by other elements of dress and appearance, which do not belong to the religious and military order, such as the young man's long hair. Insubordination gleams in the eyes of the people depicted.

Domesticating success

Witold Gombrowicz, while describing his emigration experiences in his *Diary*, (1988) calls attention to both our complexes that arise from the confrontation with the 'West' and our ability to critically assess its reality. The second room of the exhibition presents a selection of contemporary paintings which include the attributes of prosperity and success, often traditionally associated with the West, as well as images of work and technological progress. The works do not lack perversity and distance towards the sudden jump from socialism to capitalism. In the case of Wilhelm Sasnal's *Untitled (Jars)* (1999), nothing beyond the date of creation of this modest, black-and-white image reveals whether the scene is pre- or post-1989. It is also difficult to establish whether it was seen in Poland or abroad. The work simply shows two women in protective white clothing working at a conveyor belt or a table, with jars in the foreground. The impression of global unification and the lack of being rooted in a specific time and space is also evoked by the Twożywo group's painting *Play and Work* (2004), which on the one hand, recalls commercial graphic art and the simple, catchy slogans of socialism, and on the other hand, corresponds equally to the contemporary dictates of consumerism. A similar motto appears in American rapper Wiz Khalifa's 2012 song 'Work Hard, Play Hard', in which the artist sings, 'I got so much money, I should start a bank' and lists what he spends it on. The music video, shot in a factory on the outskirts of a town and in a local pub illustrates the flow of cash in a very literal way. Money is also the subject of Zbigniew Rogalski's *Euro* (2003). A couple kneeling on the carpet, looking like the artist and his partner, is engaged in manual production of euro banknotes — he cuts precisely measured rectangles out of paper, she paints. The painting reflects both the association of Western European items and money with wealth, which is present in our popular culture, and the 'Slavic' imagination and resourcefulness that is manifested here in a home-grown production of money. The works shown in this part of the exhibition are set mainly in an urban space, subordinate to the laws of supply and demand. An escape from this reality, apart from a sense of humour, appears to lie in the forest.

Paweł Dziemian, *Blew*, 2011, fotografia, dzięki uprzejmości artysty

Into the woods

Collected in the third room are portraits painted in a more abstract space, often in a natural setting, in the forest, in a green, pulsating, humid meadow, or against a background of flowers. Set in this territory is a group of rebels described by Radek Szlaga as *Survivors* and captured in a painting from 2010. On the t-shirt of one of the figures, we can see the words 'anarcho-primitivism'. This political and social movement criticises the progressing industrialisation and institutionalisation of human life — a phenomenon largely illustrated by the paintings gathered in the second room of the exhibition. Contemporary civilisation is perceived as a source of social alienation and a departure from nature and the natural instincts.

The forest can thus be the place of political and systematic diversion, as well as a personal revolution. Wrocław artist Alex Urban set many of her works in a forest environment, which becomes a site of revelation of femininity, sexuality and power. The female subject is often confronted with and defines its position in relation to male desire. Urban's portraits allow us to look at the women as aware of their own bodies and drawing power from surrounding nature, divine beings. Besides sexual confidence, these portraits bring to mind other works, such as Józef Chełmoński's *Indian Summer* from 1875 — a painting inspired by the artist's journey to Ukraine. Urban's works, like those of Chełmoński, show the subject distanced from the current political and economic system and involved in an alternative order, connected with the rhythm of nature and a spirituality, which seems to have much in common with the 'uncanny Slavdom' described by Maria Janion, in her famous 2006 book of the same title. The author describes the identity crisis and the 'eternal struggle', which are rooted in the fact that Poland, as a country, is located at the crossroads of two orders: the Eastern and the Western. According to the author, the fact that it is east of the West and west of the East leads to a total inability (Janion paraphrases the words of Sławomir Mrożek,

Jakub Julian Ziolkowski, *Untitled (Figure Lying Down)*, 2008, oil on canvas, The ING Polish Art Foundation collection

a Polish dramatist, writer and cartoonist). This state is intensified by 'transformation' and 'modernisation'. It resulted in isolation from local narratives and embracing of globalisation. Janion sees Slavdom as local tradition which draws on pagan mythology and the religion of the Slavs. Once cultivated in forests and subjected to the rhythm of nature, it existed in opposition to the institutionalised Latin order of Western Europe. Because it is impossible to reach the sources that would precisely describe Slavic rituals and beliefs, we can only rely on the memory of the body and intuition. These suggest that our insubordination, wildness of the heart and the strong connection with nature distinguish us positively from the globalised Europe.

Let us now come back to Deleuze's theory. The philosopher claims that painting serves a transformational role. It can free the body from the existing institutional and social ties at the level of the painting, as well as induce viewers to free themselves from their imposed roles. This process allows them to establish relations of a different kind, dictated by intuition and instinct.

Deleuze's greatest hopes lie in representations that go beyond figuration. One such work in the exhibition is Jakub Julian Ziolkowski's *Untitled (Figure Lying Down)* (2008). The body of the presented figure, half-real, half-fantastic, is captured in a strong contour, which clearly outlines some characteristics (fingers) and exaggerates others (nose). The contour — a black line with white dots — also divides the body into mutually overlapping elements, their appearance resembling the structure of the boulder on which this nameless figure is lying. Perhaps this is the 'body without organs' described by Deleuze and Félix Guattari in their books on capitalism and schizophrenia — the body that could be the starter of the revolution.

The transformational landscape presented in the exhibition is saturated with the West and the East, with luxury, the city and the forest. Our nomadic nature allows us to move freely between these realities and draw from them what is needed, attractive and intellectually stimulating. Tensions, hardships and joys resulting from this journey are painted on the surfaces of the col-

lected paintings. If we are to believe Deleuze, they have the power to change us, to cut us off from the urban fabric surrounding Zachęta and the obligations connected with it, to free us — first the eye, then the brain, heart and hand. Towards wildness. ●●●

March, April 2018

The Events Calendar

○ free entrance

● admission included

in entrance fee

● entrance fee

⊕ registration required

induction loop

accessible for the hearing
impaired

AD audio description

Wild at Heart. Portrait and Self-portrait in Poland after 1989

2 March (Friday), 7 p.m. ○
Opening reception

4 March (Sunday), 3 p.m. ●
Curatorial guided tour by Sylwia Serafinowicz

15 March (Thursday), 5 p.m. ○
A meeting in the *Zachęta Signs* series
→ Polish Sign Language host: Daniel Kotowski
→ the meeting will be translated into spoken Polish

7 April (Saturday), 5 p.m. ⊕ ○
Workshops for adults from the series *Exhibition Manual*
→ registration: registration form on the site zacheta.art.pl

11 April (Wednesday), 5 p.m. ⊕ ○ AD
Meeting from the series *Available Art. Meeting with
Contemporary Art for Visual Impaired Persons*
→ registration: a.zdzieborska@zacheta.art.pl, phone
22 556 96 42 or registration form on the site zacheta.art.pl

20 April (Friday), 12.15 p.m. ⊕ ○
Meeting from the series *Look/See. Contemporary Art
and Seniors*
→ led by Barbara Dąbrowska and Maria Kosińska
→ registration: registration form on the site zacheta.art.pl
or informacja@zacheta.art.pl

GUIDED TOURS

Guided tours in Polish, English, German or French ●

→ cost: 150 zł; group: maximum of 30 people
→ registration: registration form on the site zacheta.art.pl
or informacja@zacheta.art.pl

At Five on Friday ○

Special Friday guided tours around current exhibitions
We raise various themes and issues. Each week, guides
will propose a different route through the exhibition
and different issues to consider.

→ Fridays, 5 p.m.
→ meeting in the main hall

Sunday guided tours ○

Guided tours of current exhibitions are available on
Sundays. Our guides will highlight the main themes,
sketch a broader context of the presented works
and answer your questions.

→ Sunday, 12.15 p.m.
→ meeting in the main hall

WORKSHOPS

During the whole period of the duration of exhibitions we
run workshops whose goal is to get to know exhibitions
better, to encourage the asking of questions and to
motivate creative thinking.

Workshops for schools and kindergartens ●

→ sessions take place on Tuesdays and Fridays from 12 p.m.
→ cost: 150 zł for groups of up to 25 (for kindergartens and
elementary schools), and up to 30 (for middle and upper
schools)
→ duration: about 90 min.
→ registration: registration form on the site zacheta.art.pl
or informacja@zacheta.art.pl

Family workshops ○

The workshops at the exhibitions are addressed to families
with children aged 4–10. After visiting the exhibition, the
children and parents work together to create a work of art,
which they can take home with them. The workshops are
held every Sunday in two age groups.

12.30 p.m. (children 3–6)

3 p.m. (children 7–10)

→ registration: registration form on the site zacheta.art.pl
or informacja@zacheta.art.pl

→ cost: 18 zł (family ticket)

Family workshops from the series

What Does an Artist Do? ○

Workshops designed for families with children with au-
tism related conditions. In small groups, we visit current
exhibitions and get to know works of contemporary art
and create works ourselves. Workshops are led by educa-
tors trained by therapists from the SYNAPSIS Foundation
and aware of the needs of people with autism. They take
place once a month, on a Saturday, in two age groups.

→ registration: registration form on the site zacheta.art.pl
or a.zdzieborska@zacheta.art.pl

→ cost: 18 zł (family ticket)